
Rektor UK Václav Hampl: různé školy dělají různé věci různě dobře

Rektor UK Václav Hampl: různé školy dělají různé věci různě dobře

Rektor Univerzity Karlovy profesor Václav Hampl patří mezi nově jmenované rektory českých vysokých škol, kteří už mají za sebou první funkční období a právě vkročili do dalšího. Sedmačtyřicetiletý fyziolog mluví v exkluzivním rozhovoru pro Novinky.cz mimo jiné o možnostech ekonomického zhodnocení vědeckých výsledků humanitních oborů a popisuje, jak marně přesvědčoval syna, aby se rozhodl pro studium na „jeho“ škole.

Za všechny nově jmenované rektory českých vysokých škol jste nedávno při setkání s prezidentem republiky mimo jiné prohlásil: různé školy dělají různé věci různě dobře. Které věci dělá Univerzita Karlova lépe a které hůř?

V rámci České republiky i střední Evropy má Univerzita Karlova úspěšnou ambici být tím, čemu se říká výzkumná univerzita. I když „nevýzkumná univerzita“ je pro mne protimluv – aby univerzita byla univerzitou, musí se na ní vzdělávat v kontextu aktivního výzkumu.

Nestačí ovšem, že si to o sobě myslíme. Snažíme se to měřit pomocí různých dat, abychom měli nějaké srovnání se světem. Z těchto dat vyplývá, že jsme v posledních letech na dobré cestě být solidně ukotvenou evropskou univerzitou. Jsme ale teprve v začátcích v transferu vědeckých poznatků směrem ke konkrétnímu ekonomickému uplatnění. To by mohla být odpověď na otázku, co (zatím) děláme méně dobře.

O ekonomickém uplatnění vědeckých poznatků se často diskutuje hlavně v souvislosti s humanitními obory. Jak dalece se dají ekonomicky vyčíslit jejich vědecké výsledky?

Ve vědě obecně a v humanitních oborech zvlášť je problém vědecké výsledky nějak změřit. V přírodovědných oborech jsou jakž tak schopny nám pomoci bibliometrické, scientometrické údaje. Ve společenských vědách pořád platí, že si prostě práce badatelů musí přečíst někdo, kdo jim rozumí, a něco o nich říct.

Hlavní rolí humanitních oborů je spíše všeobecné kultivování společenského prostředí. V řadě případů ale mají i konkrétní ekonomické uplatnění od překladatelství, tlumočení, přes psychologii a sociologii po průzkumy veřejného mínění.

Snaha lidského ducha nějak uchopit skutečnost je někdy úspěšnější, někdy kostrbatější. V humanitních oborech to pak je viditelnější než ve fyzice, protože elementárním částicím nikdo nerozumí.

Minulý týden vzbudila velkou pozornost čtenářů Práva a Novinek.cz informace o výsledcích bádání na poli genderové lingvistiky zhmotněných do podoby příručky se sadou doporučení na vyvážené vyjadřování respektující rovnost žen. Je podle vás potřebný i takový výzkum?

K vědě patří i cesty, které nejsou nezbytně vždy zcela přímočaré. Snaha lidského ducha nějak uchopit skutečnost je někdy úspěšnější, někdy kostrbatější. V humanitních oborech to pak je viditelnější než ve fyzice, protože elementárním částicím nikdo nerozumí.

Teď právě stojíte na pomyslné dělicí čáře mezi svým prvním a druhým funkčním obdobím. Co se vám v tom prvním podařilo, co ne a co chcete v každém případě stihnout během druhého?

V prvním období pro mne byla hlavním bodem péče o univerzitu jako o vědeckou instituci. Za tu dobu se stala velmi významnou v rámci Evropy, což dokazuje řada faktografických porovnaní. Tuto snahu doprovázela řada dílčích plánů a tam určitě zůstaly věci, které úplně dotažené nejsou.

Jednou z nich jsou otázky celoživotního vzdělávání. Ne že by na univerzitě neběželo, ale je to jedna z mála věcí, v nichž nejsme nejlepší ani v Česku. Chci z této oblasti udělat separátní agendu jednoho z prorektorů. Bude mít za úkol zmapování příležitostí a možností a vytvoření konkrétního plánu. Nebude to málo zaměstnaný člověk.

Svou vizi pro druhé funkční období jste shrnul do anagramu ODKAZ – Odkaz, Dynamika, Kvalita, Autonomie a Znalosti. Z různých vašich vystoupení je patrné, jaký důraz v něm kladete na písmeno A, tedy na autonomii. Měla by se zvýšit?

Když srovnám naši situaci se zbytkem Evropy, pak je naše autonomie celkem dostatečná třeba v oblasti rozhodování o personálních záležitostech.

Významně omezována je ale ve finančních otázkách. Sice můžeme rozdělovat peníze uvnitř univerzity podle vlastních principů, ale těch šuplíčků a kapes, ze kterých peníze dostáváme a ve kterých v principu musejí zůstat, je podle mého názoru zbytečně mnoho. Stejně omezenou autonomii má univerzita v otázkách investičního rozvoje.

Jak se chcete vyrovnat s klesající demografickou křivkou, která už teď přiměla polovinu středních škol zrušit přijímací zkoušky?

Demografický pokles se nás zatím příliš netýká, zájem o studium na univerzitě pořád stoupá. Během pár let na nás ale také dolehne, o tom není pochyb. Se státem se už teď daří vyjednávat začátek přechodu k financování z veřejných zdrojů, který by neodměňoval jen nárůst počtu studentů.

Na ministerstvu školství vznikly v poslední době dva velmi dobré návrhy. Jeden předpokládá zavedení nového parametru pro rozdělování výukových peněz, který zohledňuje vědecký výkon a mezinárodní význam dané instituce. Druhý umožní, aby univerzita dostala finance v dohodnuté výši i v případě, že zcela nedosáhne dohodnutého počtu studentů. Zatím to fungovalo tak, že když jsme dohodnutý počet překročili, víc peněz nám nikdo nedal, když jsme jej ale nedosáhli, prostředky se krátily.

Dnes má univerzita přes 50 000 studentů. Troufnete si odhadnout, kolik jich bude za deset let?

Já bych nechtěl být prognostik. Ale považoval bych za dobré, kdyby ten počet už moc nerostl. Ne že by třeba Turci neměli univerzity se skoro půl miliónem lidí, mezinárodně hodně úspěšné univerzity jich ale mají obvykle kolem 30 000.

Dalším kvantitativním ukazatelem, který vyplývá z mezinárodního srovnání, je počet univerzit v zemi v porovnání s počtem obyvatel. Podle toho by jich v Česku stačilo deset, protože jedna vysoká škola s parametry univerzity obvykle připadá na milión obyvatel. Zatím je ale u nás univerzit trojnásobek a vysokých škol celkem kolem sedmdesáti. Pokud dojde k redukci, co se stane s těmi „nadbytečnými“?

V debatách, které na toto téma zatím proběhly, se všichni v principu shodli na nutnosti diverzifikace. Ne všechny školy zkrátka mohou být špičkovými světovými vědeckými institucemi, ale bylo by dobře, abychom alespoň nějaké měli.

Je třeba najít takové mechanismy, aby školy, které na tuto laťku nedosáhnou, mohly přiměřeným způsobem fungovat dál, pokud si najdou oblast, ve které poskytují potřebné a kvalitní služby. Jejich akademičtí pracovníci mají své kvality a neměli by být vyháněni jinam.

UK je kromě mnoha dalších „nej“ také jedním z největších zaměstnavatelů v Česku se zhruba 7500 zaměstnanci.

Jak se v takovém rozsahu daří kvalitní lidi získávat a také udržet?

V této souvislosti je zajímavé, že univerzita má dnes dvakrát víc studentů než před dvaceti lety, přibližně sedmkrát víc vědeckých výsledků, ale má pořád skoro stejně akademických pracovníků.